

Sevan Nişanyan: Emperyalizmi nasıl denize döktük?

Posted on 30/06/2015

“Emperyalist”ten kasıt genellikle Büyük Britanya’dır. O yüzden Fransa’yı, Amerika’yı bir yana bırakıp oraya yoğunlaşalım.

Ordu mevcudu. Britanya ve kolonilerinin 1918 yazında silah altındaki toplam asker sayısı 5 milyon civarında.[1] Bunun 70 bini Filistin’de, galiba 30 bin kadarı Irak’ta Osmanlı’ya karşı savaşıyor. Gerisi başka yerde. Savaş bittikten sonra, gerekirse bir kısmı Türk cephesine aktarılabilir.

Savaşın son demlerinde Osmanlı’nın Filistin cephesindeki mevcudu 28.000.[2] Irak cephesi bundan bir hayli daha az. Halil Paşa kumandasında Kafkasya fethine çıkan ordu Liman von Sanders’e göre 50 küsur bin,[3] ama gerçekte muhtemelen daha az. Trakya ve Ege cephelerinde muhtemel bir taarruza karşı bekletilen 100.000 asker var deniyor, ama bunun ne kadarı gerçek, ne kadarı hayal belli değil. Toplam 150.000 kabul edelim. Oran 5000:150, yani 33’e 1.

Donanmanın durumu şöyle. Harp sonu itibariyle Büyük Britanya donanmasında 33’ü dretnot sınıfından olmak üzere 50 muhrip, 9 muhrip-krvazör, 109 krvazör, 407 destroyer, 137 denizaltı, 13 uçak gemisi mevcut. Toplam tonaj (yardımcı gemiler hariç) 3.247.078 ton.[4]

Osmanlı donanması, her ikisi de Almanlardan ödünç alınmış iki muhrip, bir kruvazör, beş destroyer.[5] Bunlara da mütarekeden hemen sonra müttefikler el koyacak. Tonaj hakkında kesin bilgi yok; eşdeğer sınıftaki İngiliz gemileriyle aynı çaptaysa yaklaşık 60.000 olmalı. Orantı: 54'e 1.

Donanmanın önemini Diplomacy® oyunu oynayanlar bilir. Denizlere egemen olan, askeri birliklerini dilediği yere sevk edebilir.

Büyük Britanya'nın savunma bütçesi 1915'te 439 milyon, 1916'da 1.401 milyon, 1917'de 1.974 milyon, 1918'de 2.404 milyon sterlin. Bu rakamlara koloniler dahil mi bilmiyorum. Genel bütçe harcamalarının aşağı yukarı yarısı savunmaya gitmiş.

Osmanlı Devletinin 1914-1915 mali yılı bütçe geliri 34 milyon lira, yani 1914 kurundan yaklaşık 31 milyon sterlin. Bunun içinde harbiye ve bahriye payı 1914-1915 mali yılında 7,29 milyon lira, yani yaklaşık 6,62 milyon sterlin.[6] 1915 itibariyle oranlar, genel bütçede 50'ye 1, savunma bütçesinde 66'ya 1.

Savaşın sonraki yıllarına ait Osmanlı bütçe rakamları inandırıcı değil. Kamu gelirlerinin 1915'ten sonra tamamen çöktüğünü tahmin edebiliyoruz. Savaşı kısmen karşılıksız para basarak, kısmen de Alman mali yardımıyla finanse etmişler. Alman yardımı beş yılda toplam 180 milyon altın lira, yani yaklaşık 162 milyon sterlin.[7] İngiliz savaş bütçesi yanında mütevazı bir rakam. Alman desteğine rağmen Osmanlı lirasının değeri değeri savaştan önceki istikrar düzeyinden, Şevket Pamuk'un hesaplarına göre dört yılda onikibuçukta bir oranına düşmüş, %1265 yani.[8]

Büyük harpte sonuç bildiğiniz gibi. Türk ordusu (ciddi Alman desteğine rağmen) perişan olmuş. Irak'ta İngilizler savaşın başında Basra'dan girmişler, 1918'de Şemdinli ve Uludere'den çıkmışlar. Öbür tarafta Süveyş'ten girip 1917'de Kudüs'e dayanmışlar. 1918'de iki adet Türk ordusunu (7. ve 8.) tüm mevcuduyla esir alıp Ürdün, Suriye ve Lübnan'ı tank

gibi ezmişler. Kilis'e vardıklarında geriye kalan Türk birliğinin mevcudu bir tabur mu, üç bölük mü, öyle bir şey. Birkaç yüz kişi.

Bu yetmiyormuş gibi savaştan sonra mütareke imzalatmışlar, Türk tarafının başkentine, donanmasına, istihkâmlarına, mühimmat depolarına, sanayiinin %80'ine, limanlarına, tren hatlarına el koymuşlar. Ordusundan geri kalanı terhis edip eve göndermişler.

Şimdi bu adamları nasıl denize dökceksin?

Sakin "iman dolu göğsüm" filan demeyin bana. Yunan ve Ermeni harplerinde Türk ordusunun verdiği şehit sayısı resmi rakama göre 9177.[9] Aynı dönemde asker kaçağı ya da "vatan haini" olduğu gerekçesiyle İstiklal Mahkemelerince idam edilenlerin sayısı da 9000 civarında tahmin ediliyor.[10] Yani Milli Mücadelede Türk ordusu Yunan ve Ermeni'ye karşı savaştığı kadar Türk halkına karşı da savaşmış. Hangi iman, hangi serhat?

Altı yıl süren savaşta perişan olmuş, ekonomisi bitmiş, ocağı batmış bir milleti limon gibi sıkıp dört yılda sıfırdan 195.000 kişilik yeni ordu kurmak bir tür başarıdır, kabul. Çökmüş bir devlete tekâlif-i milliye kanunuyla finansman sağlamak, sıfır sanayi altyapısıyla saban demirinden tüfek üretmek, o yetmeyince düne kadar düşman olduğun Fransızla anlaşıp onlardan silah temin etmek de büyük başarıdır. İrade ve vizyon gerektirir. Kabul.

Lakin daha dün dünyanın en güçlü sanayiine ve beş milyonluk orduya sahip Almanya'yı dize getiren "Emperyalizm"i denize dökmek için bu kadarı yeterli midir?

Diyorlar ki, İngilizler Türklerle çatışmaktan çekindikleri için sahaya zavallı Yunanlıları sürdüler. Onlar yenilince, napalım, çaresiz evlerine döndüler.

Buna inanan, bana sorarsanız, Süpermen'e de inanır, Zaloğlu Rüstem'in bir vuruşta 72 bin devi tepelediğine de inanır. Ama gerçek dünyada yok öyle şeyler maalesef.

Dipnotar

[1] Statesman's Yearbook'un 1919 nüshasında tam sayılar var. Yanlış Cumhuriyet'i yazarken onlardan yararlanmıştım; şimdi abone parası ödemek istemediğinden bakamıyorum.

Ararsanız şurada: <http://syb2-aux1.syb2.pm.semcs.net/>. Şu sitedeki rakamlardan <http://www.1914-1918.net/faq.htm> (toplam askere alınan eksi ölenler ve yaralanıp cephe hizmetine dönmeyenler) 6.982.674 sonucu çıkıyor, ki savaş esirlerini ve terhisleri de çıkarınca gene 5 milyon civarı kalır.

[2] İsmet Görgülü, On Yıllık Harbin Kadrosu, TTK 1993, sf. 136.

[3] Yusuf Hikmet Bayur, Türk İnkılabı Tarihi, Cilt III, TTK 1983, sf. 214.

[4] <http://www.naval-history.net/WW1NavyBritishAdmiraltyEstimates1919.htm#III>

[5] <http://www.naval-history.net/WW1NavyTurkish.htm>

[6] DİE: Osmanlı Malî İstatistikleri, Bütçeler 1841-1918 (haz. Tevfik Güran), sf. 164 vd.

[7] TC Maliye Bakanlığı SGB, Osmanlı Devleti Dış Borçları (haz. Biltekin Özdemir). Osmanlı'nın Almanya'ya borçlarının silineceği daha savaş sona ermeden İngiliz ve Amerikan hükümetlerince ilan edilmiş, bu husus gerek Sevr, gerek Lozan antlaşmalarında teyit edilmiştir.

[8] Osmanlı Malî İstatistikleri, sf 179.

[9] Genelkurmay belgelerinden aktaran Sabahattin Selek, Anadolu İhtilali, s. 92 vd.

[10] Prof. Dr. Ergün Aybars, Mustafa Kemaller Görev Başına, s. 65. Fanatik bir Kemalci olan

Aybars'ın sayılarını minimum kabul edebiliriz.

Kaynak: nisanyan1.blogspot.de